

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

ХНПУ імені Г. С. Сковороди

від 31 серпня 2026 протокол № 9

 Юрій БОЙЧУК

ПРОГРАМА

**організації та проведення підвищення кваліфікації
учителів зарубіжної літератури закладів загальної середньої освіти**

Розробники: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (**Солошенко-Задніпровська Наталія Костянтинівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики англійської мови та зарубіжної літератури імені професора Михайла Гетманця).

Напрямок підвищення кваліфікації: Подальший розвиток професійних компетентностей вчителів зарубіжної літератури відповідно до Державного стандарту повної загальної середньої освіти.

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

Рецензенти:

Вєдєрнікова Тетяна Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики англійської мови та зарубіжної літератури імені професора Михайла Гетманця Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди;

Компанієць Ірина Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та іноземної мови Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут".

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури розроблена на основі сучасної державної освітньої політики, стратегії реформування освіти, зокрема Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», Державного стандарту базової середньої освіти, а також з урахуванням сучасних підходів до розвитку професійної, предметно-методичної та цифрової компетентностей педагогічних працівників.

Під час розроблення програми враховано сучасні освітні тенденції, зокрема цифровізацію освітнього процесу, використання інформаційно-комунікаційних технологій, застосування цифрових освітніх ресурсів та інструментів штучного інтелекту, а також європейський досвід викладання зарубіжної літератури. Зміст програми спрямований на вдосконалення професійної майстерності вчителів зарубіжної літератури, розвиток їхньої цифрової компетентності й ефективне використання сучасних технологій для підвищення якості освітнього процесу.

Актуальність підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури зумовлена сучасними трансформаціями української системи освіти, активним впровадженням цифрових технологій та необхідністю забезпечення якісного й доступного освітнього процесу. В умовах дистанційного та змішаного навчання, спричиненого, зокрема, воєнними викликами, цифрові ресурси відкривають широкі можливості для використання інтерактивних платформ, мультимедійних матеріалів, освітніх застосунків, відео- та аудіоресурсів, віртуальних середовищ і засобів штучного інтелекту, що дає змогу урізноманітнити форми роботи, підвищити мотивацію учнів, забезпечити індивідуалізацію навчання. Водночас педагог має не лише володіти цифровими інструментами, а й уміти методично обґрунтовано добирати та інтегрувати їх відповідно до навчальних цілей, вікових особливостей і потреб здобувачів освіти.

Підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури є важливою умовою професійного розвитку педагога та підвищення якості сучасної української освіти. Воно дає педагогам змогу гнучко реагувати на виклики освітнього процесу в Україні, підвищувати його ефективність та забезпечувати відповідність навчання англійської мови сучасним європейським і світовим освітнім тенденціям.

Цільова група: вчителі зарубіжної літератури закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 5 кредитів ЄКТС (150 годин), термін навчання- 1 місяць.

Особливості реалізації програми: Програма реалізується впродовж одного місяця у синхронному режимі й передбачає гнучкі форми навчання, що забезпечує безпеку, доступність та ефективність навчання для учителів в різних регіонах, включно з прифронтовими. Заняття поєднують інтерактивні лекції, практичні заняття й обговорення, що сприяє засвоєнню знань і їх практичному застосуванню.

Програма відповідає чинному законодавству України й гарантує офіційне підтвердження результатів підвищення кваліфікації, а також передбачає можливість подальшого вдосконалення професійних знань, умінь, навичок вчителів зарубіжної літератури.

Форма (форми) навчання: дистанційна (онлайн) із використанням технологій відеоконференцій та інтерактивних платформ; за можливості й безпечних умов – змішана форма.

Мета підвищення кваліфікації: Удосконалення професійних компетентностей учителів зарубіжної літератури ЗЗСО, формування навичок у фахівців з пошуку та отримання додаткової інформації для більш повного задоволення особистісно-орієнтованих запитів учнів; розширення та поглиблення знань з використанням сучасних технологій; розвиток та закріплення прийомів, способів, умінь комплексного їх застосування з іншими видами дидактичних засобів при викладанні зарубіжної літератури.

Завдання підвищення кваліфікації:

розширити компетентності вчителів зарубіжної літератури, необхідних для здійснення професійної діяльності, сформувати цілісне розуміння сучасних тенденцій розвитку освіти;

забезпечити готовність до впровадження сучасних освітніх технологій, методик, інтерактивних форм навчання, спрямованих на формування компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти;

розвинути професійні компетенції з урахуванням сучасних психолого-педагогічних тенденцій навчання школярів зарубіжної літератури;

опанувати інноваційні знання та освітні технології, що ґрунтуються на компетентнісному, рефлексивному й комунікативно-орієнтованому підходах до навчання;

поглибити знання вчителів зарубіжної літератури щодо закономірностей і тенденцій у розвитку літературознавства;

удосконалити навички створення й використання цифрового навчального контенту, інтерактивних вправ, тестів та мультимедійних матеріалів для ефективного інтегрування у структуру уроку зарубіжної літератури відповідно до навчальних цілей та потреб учнів;

розвинути уміння організовувати дистанційне та змішане навчання зарубіжної літератури;

сприяти здатності планувати індивідуальний професійний розвиток та адаптуватися до змін у освітній політиці, цифровізації та глобальних викликах;

розвинути професійні компетентності через самоосвіту, рефлексію та обмін досвідом.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до чинного Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Наказ МОН № 1225, від 29.08.2024) :

мовно-комунікативна (А1), предметно-методична (А2), інформаційно-

цифрова (А3), організаційна (Г2), інноваційна (Д1), оцінювально-аналітична (Г3) та компетентність педагогічного партнерства (Б3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (вдосконалять) **уміння, навички** щодо:

застосування ефективних підходів до опанування зарубіжною літературою, розвитку, виховання й соціалізації школярів, що визначені Державним стандартом повної загальної середньої освіти;

опанування сучасних концепцій, змісту, методів, організаційних форми і засобів зарубіжної літератури;

здатності до системного наукового мислення, креативності, самостійного опановування нових знань, а також вміння оцінити набутий досвід з позицій останніх досягнень науки;

проведення інтегрованих занять, залучення міжпредметних зв'язків у середній і старшій школі та аналізу їх щодо досягнення мети й завдань, ефективності застосованих форм, методів, засобів і технологій;

використання відповідних цифрових технологій в освітньому процесі: інтернет-ресурсів, програмного забезпечення (електронні підручники, комп'ютерні програми) для організації ефективного освітнього процесу у школі III ступеня та самоосвіти;

розроблення навчально-методичних матеріалів, створення власного навчального контенту засобами цифрових технологій, текстів для читання, тестів усіх типів для розв'язання середніми і старшими школярами;

застосування на практиці знань про літературознавчі, психологічні, дидактичні основи навчання зарубіжної літератури, використання оптимальних методів та прийомів викладання зарубіжної літератури в практичній діяльності, складання конспектів уроків різних типів; планування позакласної роботи з зарубіжної літератури;

оцінювання власної навчальної та професійно-дослідницької діяльності та здійснення власного професійного розвитку та самовдосконалення.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів. Підтвердження результатів навчання відбувається за умови проходження слухачем від 70 до 100 % обсягу програми, що передбачає виконання всіх обов'язкових навчальних завдань та активну участь у заняттях.

Із метою оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти:

тестові завдання для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми;

практичні завдання, що передбачають розроблення дидактичних матеріалів, елементів занять та методичних розробок для закладу загальної середньої освіти.

Підсумковий рівень навчальних досягнень слухачів визначається за

такими критеріями:

виконання тестових завдань із результатом від 70 до 100 % правильних відповідей;

актуальність, інноваційність, практична цінність та методична обґрунтованість виконаних практичних завдань, кейсів і мініпроектів;

рівень самостійності, творчого підходу та педагогічної рефлексії у процесі підготовки та захисту випускової роботи;

готовність до впровадження отриманих знань і навичок у власну професійну діяльність у закладі загальної середньої освіти.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 5 кредитів (150 год) ЄКТС.

Вартість програми : узгоджується додатково (враховуючи кількість слухачів).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Реалізація програми ґрунтується на засадах гнучкості, варіативності, науковості та практичної спрямованості, з орієнтацією на професійні потреби вчителів зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття.

Особливістю практичних занять є практична спрямованість та орієнтація на безпосереднє застосування набутих знань і вмінь у професійній діяльності вчителя зарубіжної літератури. Під час занять педагоги працюють із сучасними цифровими освітніми платформами, онлайн-сервісами, мультимедійними ресурсами, створюють інтерактивні вправи, навчальні матеріали й завдання для учнів, моделюють фрагменти уроків та обмінюються практичним досвідом. Особлива увага приділяється проблемним, інтерактивним, проектним, контекстним технологіям навчання, а також доцільному та ефективному використанню технологій у дистанційному й змішаному навчанні зарубіжної літератури.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів, на основі монографій, підручників, посібників і конспектів, консультацій із викладачами та виконання тестових та практичних завдань.

Підсумком курсів підвищення кваліфікації є виконання підсумкового тестування з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного змісту програми та сформованості професійних компетентностей.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 %. Прохідний бал – 70 % і вище. Учасники, які успішно виконали програму, пройшли підсумкове тестування, отримують сертифікат про підвищення кваліфікації.

Зміст програми складається програма складається із 3-х обов'язкових модулів та взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, становить 150 год.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Загальна підготовка. Основні засади освітньої роботи					
Тема 1.1. Нормативно-правові аспекти філологічної освіти.	10	2	8		20
Тема 1.2. Компетентнісний підхід у філологічній освіті.	10	2	8		20
Тема 1.3. Академічна доброчесність під час викладання зарубіжної літератури.	10	2	8		20
Разом за модулем	30	6	24		60
МОДУЛЬ 2. Психолого- педагогічна підготовка. Вдосконалення професійної компетентності вчителів зарубіжної літератури					
Тема 2.1. Вікові психолого-педагогічні особливості учнів	10	2	8		20
Тема 2.2. Професійна самоосвіта і самовдосконалення.	10	2	8		20
Тема 2.3. Інклюзивна освіта під час викладання зарубіжної літератури.	10	2	8		20
Разом за модулем	30	6	24		60
МОДУЛЬ 3. Професійна підготовка. Зарубіжна література англomовних країн					

Тема 3.1. Англійська література від зародження до сьогодення. Давня англійська література (449 – 1066). Середньовічна література (1066 – 1485). Література періоду Ренесансу (1485 – 1625) та епохи Реставрації (1660 – 1798). Творчість Вільяма Шекспіра. Вікторіанська література (1832-1901).	6	4	2		18
Тема 3.2. Англійська література XX ст. та особливості драматургії. Сучасна англійська література XXI століття. Творчість Дж.Роулінг.	6	4	2		18
Тема 3.3. Американська література: від витоків до раннього національного періоду (1706- 1800). Період романтизму (1820-ті – 1860-ті роки). Період реалізму (1860-ті – кінець XIX століття). Американський модернізм (XX століття). Американська драматургія. Постмодерністські течії та сучасна американська література (література XXI століття).	8	4	4		18
Разом за модулем	10	12	8		30
Усього	70	24	56		150

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Загальна підготовка. Основні засади освітньої роботи

Тема 1.1. Нормативно-правові аспекти філологічної освіти.

Розглядаються основні нормативно-правові документи, що визначають зміст, організацію та принципи сучасної філологічної освіти в Україні. Особлива увага приділяється вимогам до викладання зарубіжної літератури, освітнім стандартам, професійній діяльності вчителя та забезпеченню якості освіти.

Тема 1.2. Компетентнісний підхід у філологічній освіті.

Розкриваються сутність і принципи компетентнісного підходу як основи сучасної літературної освіти. Визначаються шляхи формування ключових і предметних компетентностей учнів засобами зарубіжної літератури, зокрема читацької, комунікативної, культурної та громадянської компетентностей.

Тема 1.3. Академічна доброчесність під час викладання зарубіжної літератури.

Розглядаються принципи академічної доброчесності та особливості їх реалізації в освітньому процесі під час вивчення зарубіжної літератури. Опрацьовуються способи запобігання плагіату, фабрикації та списуванню, а також формування в учнів культури самостійної роботи, відповідальності та чесного використання інформаційних ресурсів.

МОДУЛЬ 2. Психолого-педагогічна підготовка. Вдосконалення професійної компетентності вчителів зарубіжної літератури

Тема 2.1. Вікові психолого-педагогічні особливості учнів.

Висвітлюються вікові та індивідуально-психологічні особливості учнів підліткового та старшого шкільного віку, що впливають на сприймання художнього твору та читацьку діяльність. Розглядаються методи й прийоми врахування пізнавальних, емоційних і мотиваційних потреб учнів під час уроків зарубіжної літератури.

Тема 2.2. Професійна самоосвіта і самовдосконалення.

Розглядаються сучасні підходи до професійного розвитку та самоосвітньої діяльності вчителя зарубіжної літератури. Особлива увага приділяється розвитку цифрової, методичної, читацької та дослідницької компетентностей, використанню освітніх платформ і професійних ресурсів для постійного оновлення фахових знань.

Тема 2.3. Інклюзивна освіта під час викладання зарубіжної літератури.

Розкриваються принципи інклюзивного навчання та можливості їх реалізації на уроках зарубіжної літератури. Визначаються способи адаптації змісту, завдань,

навчальних матеріалів і форм роботи відповідно до різноманітних освітніх потреб учнів та створення безпечного й підтримувального освітнього середовища.

МОДУЛЬ 3. Професійна підготовка. Зарубіжна література англomовних країн.

Тема 3.1. Англійська література від зародження до сьогодення. Давня англійська література (449 – 1066). Середньовічна література (1066 – 1485). Література періоду Ренесансу (1485 – 1625) та епохи Реставрації (1660 – 1798). Творчість Вільяма Шекспіра. Вікторіанська література (1832-1901).

Розглядаються основні етапи розвитку англійської літератури від давньої та середньовічної літератури до літератури XX–XXI століть, їхні характерні риси, жанрове розмаїття та провідні художні тенденції. Особлива увага приділяється творчості Вільяма Шекспіра, представників вікторіанської літератури та можливостям використання їхніх творів для формування читацької й культурологічної компетентностей учнів.

Тема 3.2. Англійська література XX ст. та особливості драматургії. Сучасна англійська література XXI століття. Творчість Дж.Роулінг.

Висвітлюються основні тенденції розвитку англійської літератури XX та XXI століть, жанрові й стильові особливості сучасної британської прози та драматургії. Окремо розглядається творчість Дж. Роулінг як приклад сучасної англomовної літератури та її потенціал для читацького, культурного й критичного розвитку школярів.

Тема 3.3. Американська література: від витоків до раннього національного періоду (1706- 1800). Період романтизму (1820-ті – 1860-ті роки). Період реалізму (1860-ті – кінець XIX століття). Американський модернізм (XX століття). Американська драматургія. Постмодерністські течії та сучасна американська література (література XXI століття).

Розглядаються основні періоди становлення та розвитку американської літератури: ранній національний період, романтизм, реалізм, модернізм, постмодернізм і сучасна література XXI століття. Аналізуються особливості американської драматургії, провідні літературні напрями та творчість визначних письменників, а також методичні можливості використання американської літератури для розвитку критичного мислення, читацької культури та міжкультурної компетентності учнів.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Модельні навчальні програми з зарубіжної літератури: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
2. Розман І.І. Шкільний курс зарубіжної літератури: опорний конспект лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 Мова і література (англійська)) / Укладач: І.І.Розман, Мукачево: МДУ, 2020. с.62.
http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7873/1/School_course_of_foreign_literature_Reference_lecture_notes.pdf
3. Навчальна програма із зарубіжної літератури для 5-9-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів затверджена наказом МОН від 07.06.2017 № 804 <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-6-9.pdf>
4. “Зарубіжна література. 5–9 класи” для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року) (авт. Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудніцька Н. П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С. О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А.)
https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Mo_del.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Zar.lit.5-6-kl.Nikolenko.ta.in.27.11.2023.pdf ;
5. “Зарубіжна література. 5–6 класи” для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року) (авт. Волощук Є.В.)
https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Mo_del.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Zar.lit.5-6-kl.Voloshchuk.27.11.2023.pdf ;
6. “Зарубіжна література. 5–6 класи” для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року) (авт. Богданець-Білокаленко Н. І., Снегірьова В. В., Фідкевич О.Л.)
https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Mo_del.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Zar.lit.5-6.kl.Bohdanets-Biloskalenko.ta.in.27.11.2023.pdf.
7. “Зарубіжна література. 5–9 класи” для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року) (авт. Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудніцька Н. П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А.) – об’єднане із програмою для 5–6-х класів продовження від авторського колективу

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Mo-del.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Zar.lit.5-9-kl.Nikolenko.ta.in.28.12.2023.pdf>;

8. “Зарубіжна література. 7–9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є.В., Слободянюк О.М.)
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/16.08.2023/Zarubizhna.literatura.7-9%20kl.Voloshchuk.ta.in.23.08.2023.pdf> ;

9. “Зарубіжна література. 7–9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Снегірєва В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.)
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Zarubizhna.literatura.7-9%20kl.Snyehirova.ta.in.26.07.2023.pdf> .

Додаткова література

10. Бібліотека світової літератури. <http://ae-lib.org.ua/>
11. Бібліотека українського центру. – Режим доступу: <http://ukrcenter.com>
12. Е-бібліотека «Чтиво» <http://chtyvo.org.ua/>
13. Електронна бібліотека «Джерело». – Режим доступу: <http://ukrlib.com>
14. Національна бібліотека України з віртуальною бібліографічною довідкою. – Режим доступу: <http://chl.kiev.ua>
15. Васильєв Є.М. "Театр абсурду" та "театр парадоксу": проблеми термінології. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/8676/97/>
16. Постмодернізм. URL: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2729-postmodernizm>
17. Державна бібліотека України для юнацтва: <http://www.4uth.gov.ua/>
18. Національна бібліотека України для дітей: www.chl.kiev.ua/
19. Національна парламентська бібліотека України: <http://www.nplu.org/>
20. Львівська обласна бібліотека для дітей : <http://kazkar.at.ua/lodb.org.ua/>
21. Електронна бібліотека української літератури (зарубіжна література): <http://ukrlib.com>
22. Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>
23. Дитячий сайт «Казкар»: <http://kazkar.at.ua/>